

ján kell szólnunk erről a vállalkozásról. Ez az a fennebb említett fejlődési szakasz, mely mutatja: szellemi, irodalmi együttműködésünk útjai merre haladnak tovább, túlhaladva minden eddigi szép gesztusnak tekinthető courtoisie-t, amivel a sokáig „önmagunknak írunk”-tól nemigen juthattunk messzebbre a mi vajdasági olvasói köreinktől.

Az a régi gyakorlat, amellyel már nem egy más nyelvű antológia összeállításánál találkoztunk, itt is érvényesült. A jugoszláviai magyar elbeszélők szlovák nyelvű kiadói dr. Bori Imrét, a *Különös ajándék* című magyar antológia szerkesztőjét bízták meg azzal, hogy a jugoszláviai magyar elbeszélők közül ki kap helyet ebben a kötetben. Bori Imre az imént említett kötet kompozíciós egységét megőrizve tizenegy novellairót vett be a szlovák nyelvű antológiába. Sorrendje a következő: Szirmai Károly, Majtényi Mihály, Herceg János, Németh István, Major Nándor, Varga Zoltán, Gion Nándor, Gobby Fehér Gyula, Brasnyó István, Holti Mária és Végel László. Esztétikai és irodalomtörténeti elgondolásának lényegét a nemzedékek fellépésének sorrendje határozta meg. Ez kétségtelenül egy átgondolt kompozíciós egység, amely válogatásában képet ad a szlovák olvasónak a jugoszláviai magyar irodalom novellistáinak értékeiről, mert legnagyobbreszt maradandó darabokat találunk ebben a gyűjteményben. Ezért így ez is különös ajándéknak számít valamennyiünk számára.

Jóllehet az Obzor gondozásában megjelent mű reprezentatív kötetnek számít, mert első ízben sorakoztatja fel így szépprózánk művelőit a szlovák befogadók előtt gondosan megírt utószóval s életrajzi adatokkal is, az olvasóban nem támadhat hiányérzet, mert jól tudja, hogy egyetlen antológia, még a reprezentatív antológia sem lehet teljes, csupán ízelítőt adhat abból, ami irodalmunk termőterületein már rég megért, vagy érésben van, vagy a holnap biztató szép ígéretei közé tartozik.

LÉVAY ENDRE

KERESSÜK SZOMSZÉDJAINKAT

A tévé és a rádió által sugárzott művészeti és kulturális műsorról sohasem tudhatjuk teljes bizonyossággal, hogy eljutott-e a hallgatóságig, a nézőkig. Ha a néző és a hallgató nem nyitja ki készülékét, nyugodtan úgy vehetjük, hogy a műsor meg sem valósult.

A könyv egészen más. Önmagában materiális bizonyíték, és mint ilyen, az olvasótól függetlenül is létezik. Legfeljebb küldetésének nem tesz hiánytalanul eleget, ha az olvasó nem fedezi fel, mert esetleg el sem jut hozzá. Szándékunktól távol áll, hogy a fenti észrevételt az alábbi, bizonyos értelemben úttörő jelentőségű kötetre vonatkoztassuk, legalábbis nem tehetjük ezt teljes érvénnyel. Mert hiszen a *Cesta domov* című könyv, amely a jugoszláviai magyar novellisták legjava műveinek válogatásából állt össze a jugoszláviai szlovák olvasótábor részére, mégiscsak megjelent. Éspedig szolid, izléses kivitelezésben.

Talán nem mondhatjuk, súlyos hiba, hogy nem, vagy csak igen nehezen kapható. Inkább csak amolyan önérzetbe vágó dolog, hogy például hiába is keresi az ember a könyvkereskedések kirakatában ezt az itt élő népek és nemzetiségek kultúrájának közelebbi kölcsönös megismerése szempontjából

nagyon jelentős kötetet, mert nem szerepel a többi kiadvány társaságában. A könyvárusok nem árulják. Egyedül a petróci könyvesboltban kapható. Mondom, önérzetbe vágó dolog, elsősorban talán azok önérzetét sérti, akik lefordítására és kiadására vállalkoztak.

Mert a *Cesta domov* című novellagyűjtemény eddig példa nélküli vállalkozás. Különösen ha figyelembe vesszük, hogy az itt élő nemzetiségek egymás közötti megismerésének szükségességét hosszú évek során (nem túl nagy eredménnyel) hangoztatott és követelt megállapításokból, fogadalmakból, határozatokból váltott valóra valamicskét az irodalom területén.

Hogy félreértés ne essék: a legfőbb hiányérzet nem a kötet bizonyos fogyatékoságaiból ered. Most döbbenhattunk csak rá, hogy ez a könyv mennyire egyedülálló, hogy például viszonzásul, itt élő szlovák költők vagy írók magyarra átültetett műveiből semmit sem állíthatunk cserében e könyv mellé. Noha a *Cesta domov* tulajdonképpen egyik legnagyobb eredménye általában a vajdasági fordításirodalomnak (mert nem a számbeli kisebbségnek a többségben itt élők irányába lerótt „természetszerűbb” kötelezettségét, de igenis együttélésünk legelemibb és egyben mindennapi kölcsönös szellemi szükségletét példázza), egyben eredménytelenség is. Hiszen mostanában nem csupán messze az elvek mögött kullogunk ezen a téren. Így például a pedagógusok legutóbbi téli találkozásán éppen egy szlovák nyelvszakos tanár hívta fel a figyelmet arra a fogyatékosagra, hogy az irodalmi tantervet részben képtelenség megvalósítani, mert a szlovák tanuló, aki többek között a magyar irodalom felől is tájékozódik, egyszerűen nem juthat hozzá szlovák nyelvű magyar irodalmi alkotáshoz.

Ebből nem nehéz kikövetkeztetni, hogy hasonló a helyzet a más anyanyelvű diákok esetében is. Míg tehát már az iskolai tantervi gyakorlat a kulturális kölcsönösség és egymásba fonódás kapuit szélesre tárta, sajnos, addig egy másik területen: irodalmi életünkben mindmáig javarészt meddő vita folyik arról, hogy a soknemzetiségi együttélés mely fordítási szempontokat igényli, különös tekintettel a nemzetiségek kölcsönös irodalmi átáramlásának lehetőségére. Nos, a *Cesta domov* egymagában többet ér például az olyan „lényegbevágó” kérdésnél, mint amilyen az, hogy mit és mennyit kell fordítani magyarról szlovákra, ruszinból magyarra és így tovább.

A vajdasági magyar novellákat a novellistákat (ábécérendben: Brasnyó Istvánt, Gion Nándort, Gobby Fehér Gyullát, Hecceg Jánost, Holti Máriát, Major Nándort, Majtényi Mihályt, Németh Istvánt, Szirmai Károlyt, Varga Zoltánt és Végel Lászlót) dr. Bori Imre válogatta kötetbe, ajánlotta utószavában a szlovák olvasó figyelmébe. Teljesebb érvényű bemutatásra természetesen nem törekedhetett, bár még egynéhány szerzőnek ebben a műfajban megvalósított legrangosabb alkotásával kiegészíthette volna a válogatást. Az, hogy Sinkó Ervin és Saffer Pál neve már csak a kötet végén, a szerzőkről szóló jegyzetek között szerepel, minden bizonnyal sajnálatos nyomdatechnikai mulasztás. De talán a könyv kivitelezőinek ez a figyelmetlensége is jelképesen példázza azt, hogy nemzetiségeink utcáira kilépve, még közvetlen szomszédjaink lakcímét és kilétét sem derítjük ki mindig egykönnyen.

VLAOVICS JÓZSEF